

Fullmäktigeledamoten Mika Peltokorpi m.fl.:s motion om att förebygga problem relaterade till våld i skolan

872/12.00.00.04/2021

Stadsfullmäktige 13.09.2021 § 111

Beslut

Stadsfullmäktige antecknade följande motion för kännedom:

"Mobbing i skolan är ett stort problem i vårt land och framför allt här i Pargas, vilket vi på sistone har fått läsa om också i tidningarna. Mobbningsfall i skolan blir sällan offentliga och de kan därför mycket väl kallas ett nedtystat problem, ett problem med mycket allvarliga och invalidiserande konsekvenser. Mobbing i skolan förekommer i allt från småbarnspedagogik till högskolor och universitet, och i värsta fall leder mobbing till avhopp från skolan och utslagning och den har också självdestruktiva följder.

En studerande som blir mobbad vågar sällan tala om mobbningen för någon lärare i rädsla för hämnd. I allmänhet håller man tyst om mobbningen också hemma, eftersom mobbing orsakar skam, rädsla och ångest. Lärare och övrig personal i en skola eller läroanstalt har en lagstadgad skyldighet att ingripa i mobbing, vilket fastställs i 29 § i lagen om grundläggande utbildning (2013/1267). Lagen i fråga bestämmer att skolans lärare eller någon annan i skolans personal alltid ska meddela om mobbing (på skoltid) till elevens föräldrar. Detta sker i regel via Wilma, utan läskvittering. Det bör också noteras att lagen (2013/1267, 29 §) inte direkt fastställer exakta tillvägagångssätt vid mobbningsfall, vilket innebär att lärares och annan skolpersonals möjligheter att ingripa i mobbing i verkligheten är mycket begränsade.

Denna situation har lett till att man i de allvarligaste fall av skolmobbing som redan uppfyller tecknen på allvarlig fara för liv och hälsa i allmänhet endast har använt fostrande samtal och disciplin enligt 7 kap. 35 och 36 § i lagen om grundläggande utbildning (1998/628). Den disciplin som lagen tillåter är i allmänhet kvarsittning, men till exempel barnskyddet har inte informerats om fallen. Om mobbningen fortsätter efter disciplinära åtgärder, kan eleven ges en skriftlig varning eller avstängas från skolan för viss tid. Avstängning för viss tid används dock mycket sällan.

Lärarnas möjligheter att ingripa genom att undersöka en störande eller mobbade elev har också försämrats avsevärt under årens lopp. En lärare får visserligen undersöka en elevs ryggsäck, skåp eller fickor, men endast om hen (läraren) har synnerligen vägande skäl att tro att eleven innehar till exempel ett eggvapen eller annat farligt föremål/narkotika. Denna rådande praxis bidrar till att öka mobbing.

Eftersom nästan alla elever nuförtiden har en smarttelefon har mobbningen också flyttat ut i sociala medier och olika videotjänster. Mobbingssituationer filmas och publiceras på olika plattformar. Detta bidrar till att öka ångesten och skammen hos den som utsatts för mobbing. Också diskussionsforumen i sociala medier har börjat användas som en kanal för mobbing. Det är så gott som omöjligt för lärare att ingripa i s.k. elektronisk mobbing, eftersom den sker i slutna grupper och videor och meddelanden kopieras och sprids bland ett stort antal användare.

I Pargas pågår dagligen fysisk och psykisk mobbing av det här slaget utan att

knappt någon ingriper i den. Våra barn och unga mår dåligt och mobbning ökar avsevärt de ungas psykiska problem, i värsta fall kan vi förlora en ung person för gott till följd av självmord. Detta har också en enorm spridningseffekt på den psykiska hälsan hos föräldrarna till de utsatta barnen och unga, så vi kan tala om ett problem som berör en hel generation.

På vilket sätt borde man då ingripa i mobbning? För det första ska vi avstå från ordet mobbning, eftersom det inte speglar den situation som offret utsätts för. Att använda begreppet mobbning i skolan är att förringa det befintliga problemet. Vi borde framöver tala om våld i skolan och förhålla oss till det med det allvar som ordet våld innebär.

I 21 kap. i Finlands strafflag definieras brott mot liv och hälsa:

5 § Misshandel

6 § Grov misshandel

7 § Lindrig misshandel

8 § Dödsvållande

5 § Misshandel:

- Misshandel handlar om fysiskt våld mot en annan människa. Den nuvarande gärningsbeskrivningen för misshandel identifierar också andra former av misshandel. Det kan till exempel vara fråga om att skada någons hälsa eller att tillfoga någon smärta på annat sätt än genom fysiskt våld. Eftersom formuleringen "skada någons hälsa" används i paragrafen, omfattar straffbarheten också gärningar som förorsakar störningar i den psykiska hälsan. Därför kan även våld i skolan och i sociala medier uppfylla rekvisitet för misshandel.

6 § Grov misshandel:

- Om vid misshandel 1) någon tillfogas svår kroppsskada eller försätts i livshotande läge, 2) brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt, eller 3) används skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt hjälpmedel är misshandeln bedömd som en helhet grov.

7 § Lindrig misshandel:

- Om misshandeln bedömd som en helhet är ringa kan den betraktas som lindrig. Vid bedömningen fästs avseende bland annat vid huruvida kränkningen av den kroppsliga integriteten eller den skada som tillfogats någons hälsa har varit mindre betydande. Lindrig misshandel är ett målsägandebrott utom i det fall att den riktar sig mot en person som inte fyllt 18 år. Typiska former av lindrig misshandel är att man knuffar, kniper, luggar eller spottar på en annan person.

8 § Dödsvållande:

- I lagen finns inga bestämmelser om vilka gärningar som betraktas som dödsvållande. Således kan varje gärning som orsakar en annan persons död uppfylla rekvisitet för dödsvållande. Straffbarheten förutsätter att det finns ett orsakssamband. Det betyder att ett förfarande (t.ex. våld i skolan eller psykiskt våld via sociala medier) bedöms som en gärning med någons död som en direkt följd, dvs. att dödsfallet inte skulle ha inträffat utan detta förfarande.

Eftersom våld i skolan i allmänhet uppfyller rekvisitet för ovannämnda brott, ska rektorn för skolan eller någon annan ansvarig person göra en anmälan till barnskyddet eller polisen alltid när våld inträffar i skolan. Polisens uppgift är att

undersöka om gärningen i fråga uppfyller det som stadgas under de paragrafer som ingår i 21 kap. i strafflagen. Denna uppgift kan inte anförtros läraren så som den rådande praxisen nu är. Eftersom de som begår våld i regel är under 15 år och således inte kan dömas till straff med stöd av den gällande strafflagen, ska de hänvisas till barnskyddet så att ärendet kan skötas där.

Det är mycket viktigt att barnskyddet involveras i situationer med våld i skolan, eftersom yrkeskompetensen och handlingsmodellen inom det sociala arbetet är betydligt mer effektiv än den nuvarande modellen med lärarens anmälningsskyldighet via Wilma, som i verkligheten inte har gett någon nämnvärd nytta och således inte har bidragit till att stoppa våld i skolan.

Att involvera barnskyddet i situationer med våld i skolan är i första hand viktigt med tanke på att få våldet att upphöra och samtidigt också med tanke på att hjälpa offret.

I 1 kap. 2 § i barnskyddslagen fastställs följande:

- Myndigheter som arbetar med barn och unga ska stödja föräldrar och vårdnadshavare i deras uppgift som fostrare samt sträva efter att erbjuda familjen nödvändig hjälp tillräckligt tidigt samt vid behov hänvisa barnet och familjen till barnskyddet. Barnskyddet ska stödja föräldrarna, vårdnadshavarna och andra personer som svarar för barnets vård och fostran i fostran av och omsorg om barnet genom att ordna behövliga tjänster och stödåtgärder.

Anmälningsskyldighet enligt 5 kap. 25 § i barnskyddslagen

- De som är anställda eller innehar ett förtroendeuppdrag hos någon av följande aktörer, eller som utför motsvarande uppgifter i ett uppdragsförhållande eller som självständig yrkesutövare, samt alla yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården är skyldiga att utan dröjsmål och trots sekretessbestämmelserna göra en anmälan till det organ som ansvarar för socialvården i kommunen, om de i sin uppgift fått kännedom om ett barn för vars del behovet av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar barnets utveckling eller barnets eget beteende kräver att behovet av barnskydd utreds.

Dessa är bland annat följande:

1. Social- och hälsovården
2. Undervisningsväsendet
3. Ungdomsväsendet
4. Polisväsendet
5. En producent av barndagvård
6. En undervisnings- eller utbildningsanordnare

Om personalen i en skola eller läroanstalt upptäcker eller får höra från en tillförlitlig part om en våldsgärning eller psykiskt våld som begåtts i sociala medier ska hen omedelbart ingripa i våldet med stöd av följande paragrafer: 21 kap. 5 § i strafflagen, 1 kap. 2 § i barnskyddslagen och 5 kap. 25 § i barnskyddslagen.

Om de som räknas upp i 5 kap. 25 § i barnskyddslagen låter bli att anmäla våldet till kommunens socialväsende, är det skäl att bedöma om kriterierna i 40 kap. 7 § i strafflagen uppfylls.

40 kap. 7 § Missbruk av tjänsteställning i strafflagen:

- Om en tjänsteman i syfte att bereda sig eller någon annan nytta eller orsaka olägenhet eller skada för någon annan 1) bryter mot sin tjänsteplikt enligt bestämmelser eller föreskrifter som ska iaktas i tjänsteutövning, när han eller

hon deltar i beslutsfattande eller beredning av beslutsfattande eller utövar offentlig makt i sina andra tjänsteåligganden, eller 2) missbrukar sin ställning i förhållande till någon som står i direkt lydnadsförhållande till honom eller henne eller under hans eller hennes omedelbara tillsyn, ska tjänstemannen för missbruk av tjänsteställning dömas till böter eller fängelse. Tjänstemannen kan även dömas till avsättning, om brottet visar att han eller hon är uppenbart olämplig för sitt uppdrag.

Skolor och läroanstalter ska omedelbart ingripa i våldet, vare sig det sker i skolan eller i sociala medier. Skolan eller läroanstalten ska vid behov stänga av en elev som gjort sig skyldig till våld och vid behov hänvisa eleven till en annan skola eller läroanstalt.

Skolan ska också förpliktas att utan dröjsmål hänvisa våldsoffret till samtalshjälp och på så sätt bryta en eventuell spiral av psykisk ohälsa.

Fullmäktigemotionen har utarbetats utifrån det ovannämnda och en sammanfattning av detta följer nedan. Eftersom våldet i skolan berör hela landet och därmed också Pargas, måste Pargas stad vidta brådskande åtgärder för att förebygga de stora problemen relaterade till våld i skolan och visa vägen för hela landet hur man ska ingripa i detta problem. Våldet i skolan ökar psykiska problem hos barn och unga och kan leda till att ett barn eller en ungdom begår självmord, och därför måste Pargas stad ta ställning till motionen i brådskande ordning.

De förändringar som behövs kan sammanfattas som följer:

- Pargas ska avstå från begreppet mobbning i skolan, eftersom det är föråldrat och förringar problemet. Mobbning i skolan finns inte heller i strafflagen och uppfyller således inte rekvisitet för brott. Det som kallas mobbning är i verkligheten antingen lindrig misshandel, misshandel eller till och med dödsvållande. De ovannämnda förfarandena är enligt strafflagen inte målsägandebrott, eftersom de i detta fall riktar sig mot personer som inte fyllt 18 år. Brottsoffret kan inte heller själv besluta att väcka åtal, utan det görs av åklagaren, så att den som begår våldet inte kan hota offret att låta bli att väcka åtal.
- Barn och ungdomar har en obestridlig rätt att studera utan rädsla. Som situationen ser ut just nu uppfylls inte detta krav och situationen bidrar till att öka psykisk ohälsa och psykiska störningar hos barn och unga. Enligt barnskyddslagen ska en barnskyddsanmälan om ett barn eller en ung person göras utan dröjsmål, om barnet eller den unga personen utsätts för våld, hens psykiska balans rubbas eller hens omsorg försummas. Eftersom våldet i skolan uppfyller alla kriterier för anmälningsskyldighet inom barnskyddet, är lärarna och rektorerna skyldiga att meddela sina uppgifter till barnskyddet och/eller polisen även om de är bundna av tystnadsplikt (5 kap. 25 § i barnskyddslagen).
- Fysiskt våld i skolan och psykiskt våld i sociala medier uppfyller rekvisitet enligt 21 kap. 5, 6, 7 och 8 § i strafflagen och är således ett obestridligt brott som alltid ska anmälas till barnskyddet och/eller polisen, särskilt när det riktar sig mot unga och försvarslösa personer, trots att det enligt lag inte finns någon anmälningsskyldighet. Pargas stad ska fastställa en tydlig anmälningsskyldighet för de anställda som arbetar med barn och unga. Detta ska också gälla dem som redan nu arbetar med ovannämnda uppgifter. Anmälan ska alltid göras utan dröjsmål till barnskyddet och/eller polisen samt till de personer som ansvarar för ledningen av stadens socialväsande och skolväsande.

- Om en person som omfattas av anmälningsskyldigheten försummar sin skyldighet ska det göras en bedömning av ett eventuellt brott mot denna skyldighet.

Vi undertecknade kräver att Pargas stadsfullmäktige och stadsstyrelse konstaterar att de problem som tas upp i motionen är riktiga och vidtar omedelbara åtgärder för att omsätta de förändringar som krävs i motionen i praktiken."

Stadsstyrelsen 09.05.2022 § 132
95/12.00.00/2022

Beredare

Utbildningschef Ulrika Lundberg, tfn 050 375 3593
fornamn.efternamn@pargas.fi

Mika Peltokorpi m.fl. har 13.9.2021 lämnat in en fullmäktigemotion om att förebygga problem relaterade till våld i skolan. Stadsdirektören har 23.2.2022 delegerat motionen till utbildningschef Ulrika Lundberg för beredning.

I motionen lyfts upp problemen kring mobbning och tillvägagångssätten i skolorna. Stadganden i strafflagen vad gäller definitionen gällande brott mot liv och hälsa lyfts upp, likaså stadganden i barnskyddslagen, bland annat anmälningsskyldigheten. I motionen framhålls vikten av att skolor och läroanstalter omedelbart ingriper i våldet, vare sig det sker i skolan eller i sociala medier och att skolan eller läroanstalten vid behov ska stänga av en elev som gjort sig skyldig till våld och vid behov hänvisa eleven till en annan skola eller läroanstalt. Skolan ska förpliktas att utan dröjsmål hänvisa våldsoffret till samtalshjälp och på så sätt bryta en eventuell spiral av psykisk ohälsa.

Nedan följer en sammanfattning av de lagar och styrdokument som utbildningsanordnaren följer i arbetet för att förebygga mobbning och åtgärder då mobbning uppdagats.

Enligt Finlands grundlag har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet.

Enligt 29 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) har den som deltar i utbildning rätt till en trygg skolmiljö. Enligt paragrafen ska utbildningsanordnaren utarbeta en plan för användning av disciplinära åtgärder och fostrande samtal. Också en ordningsstadga eller motsvarande ska godkännas, i avsikt att främja den interna ordningen i skolan, ostörda studier samt trygghet och trivsel i skolan. En ordningsstadga ska innehålla regler om praktiska arrangemang och ett korrekt uppförande som är nödvändiga för tryggheten och trivseln i skolan.

Elevvården regleras i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013). I lagen betonas betydelsen av gemensamt och förebyggande arbete som stödjer hela skolgemenskapen och som är den primära formen av elevvård. Elevvården styrs av skolans eller läroanstaltens egna elevvårdsplan, enligt vilken det ska finnas en godkänd plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier. Lagen stadgar också om de grupper som ska finnas i skolan och som handhar elevvårdsfrågor. Därtill ges individuell elevvård, t.ex. i en mobbningsituation, då tillvägagångssätten övervägs skilt för varje fall.

I de nationella grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 stadgas likaså om mobbningsförebyggande arbete.

Utbildningsstyrelsen har 2020 gett ut en handbok för antimobbningsarbetet i skolor och läroanstalter.

En trygg studiemiljö består av psykiska, sociala och fysiska faktorer, enligt handboken. Utbildningsanordnaren är skyldig att garantera en trygg studiemiljö och i skolans vardag fungerar rektorn som utbildningsanordnarens representant. Rätten till en trygg studiemiljö omfattar tiden när elev deltar i undervisning eller verksamhet i eller utanför skolan enligt läroplanen eller annan plan som utbildningsanordnaren har godkänt.

I handboken behandlas också frågan om när mobbning uppfyller kännetecknen för brott. Mobbning i sig är inte kriminaliserat i Finland, men i de allvarligaste fallen kan mobbning även uppfylla kännetecknen för brott. Om skolan får veta att en minderårig elev utsatts för mobbning som kan uppfylla kännetecknen för brott, rekommenderas att först kontakta elevens vårdnadshavare och därefter vid behov polisen. Skolan kan också rådgöra med polisen ifall situationen ger orsak att göra en brottsanmälan. I allvarliga fall där våld ingår ska polisen kontaktas omedelbart. I handboken listas när mobbning kan uppfylla kännetecknen för brott, likaså när anmälningskyldighet föreligger.

I Pargas samarbetar skolorna tätt med polisen i fall då mobbning uppdagas. Så sent som i november 2021 ordnades en gemensam träff för alla rektorer och representanter för den lokala polisen. På mötet diskuterades samarbetet och man drog upp riktlinjer för när skolan kontaktar polisen. Utgångspunkten är att skolan följer den handlingsplan som finns i den lokala antimobbningsplanen. I fall skolan inte lyckas stoppa mobbningen kontaktas polisen. Polisen kan innan dess konsulteras. I allvarliga fall kontaktas polisen omgående.

Förekomsten av mobbning i skolorna i Pargas följs regelbundet upp genom enkäter. Bland annat används trivselenkäter, KiVa-skola enkäten och Hälsa i skolan-enkäten. Enligt den sista Hälsa i skolan-enkäten förekommer mobbning mera sällan i Pargas än i skolorna i genomsnitt i hela landet.

Som bäst pågår i Pargas uppdateringen av planen för att skydda eleverna mot våld, mobbning och kränkande behandling eller den sk antimobbningsplanen, som är en del av elevvårdsplanen. I planen ingår den konkreta åtgärdsplan som skolan följer i mobbningsfall. Utbildningsstyrelsens handbok ligger som grund för arbetet. Arbetsgrupper jobbar med uppdateringen både inom den svenskspråkiga som finskspråkiga utbildningen och samarbete sker över språkgränsen. I arbetet har både vårdnadshavare, personal och elever hörts. Arbetet beräknas vara klart i slutet av vårterminen. I arbetet läggs speciell vikt vid det förebyggande arbetet och verksamhetskulturen i skolan. Planen kommer att innehålla uppdaterade anvisningar för tillvägagångssätten vid ingripande i mobbning.

Föredragande

Stadsdirektör Patrik Nygrén, puh. 040 511 4383
fornamn.efternamn@pargas.fi

Beslutsförslag

Stadsstyrelsen beslutar att godkänna bildningsavdelningens redogörelse och föreslå att fullmäktige förklarar motionen slutbehandlad.

Beslut

Förslaget godkändes.

Delgivning

Efter stadsfullmäktiges beslut: Motionsställaren, utbildningschefen
